

Kondorosi András

Gondolatok a pénzforgalom rendjét sértő bűncselekmények kapcsán*

Bevezetés

A pénzforgalom rendjét sértő deliktumok, s köztük első helyen a pénzhamisítás, mint a mindenkori hatalom monetáris érdekeit veszélyeztető cselekmény, egyikei a legősibb – mai szóhasználatlal élve: gazdasági – bűncselekményeknek. A pénzhamisítók mindemellett a család, embertársaik tévedésbe ejtése révén nyereségre törekvő bűnelkövetők archeotípusának is számítanak, nem véletlen tehát, hogy e deliktumot az 1843. évi Deák Ferenc-féle törvényjavaslat kifejezetten a vagyon elleni bűncselekmények körében kívánta szabályozni, egyes szerzők pedig a pénzhamisítást napjainkban is – Csemegi-kódex idején még „ravasz fondorlattal” elkövethető¹ – csalás speciális eseteként fogják fel.²

A pénzhamisítás eredete nem csupán a modern értelemben vett pénzforgalom létrejöttének kezdeteire, hanem az azt megelőző időkre is visszanyúlik.³ A bűncselekmény tényállása hazai fejlődésének állomásait áttekintve megállapítható, hogy a fizetőeszközökön megvalósuló manipulációk tárháza már a középkorban is igen nagy volt, így a korabeli kodifikátorok mindenkor nagy hangsúlyt fektettek az efféle magatartások következetes – bár sokszor kazuisztikába hajló kivitelezésű – üldözhetősége lehetőségének megteremtésére.⁴ Mindez a későbbi magyar büntetőtörvény-tervezetekből⁵ és az első büntetőkódexből is visszaköszön.⁶ Szembetűnő az is, hogy míg a klasszikus vagyon elleni bűncselekmények büntetése kapcsán a jogalkotói szigor jócskán enyhült a kezdeti időkhöz képest⁷, addig a pénzhamisítás – a maga alapesetre kiszabható 2-8 évig terjedő szabadságvesztés-büntetésével – továbbra is a súlyos deliktumok körébe tartozik.⁸ Fenntartja e szigort a 2013. júliusában hatályba lépő 2012. évi C. törvény (az új Btk.) 389. §-a is.

* A tanulmányt lektorálták: Prof. Dr. Nagy Ferenc, tszv. egyetemi tanár, kand., habil. (SZTE-ÁJTK) és Dr. Vida Mihály, c. egyetemi docens, ny. megyei főügyészségi ügyész

¹ 1878. évi V. törvénycikk *a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről*, 379. §

² Így Molnár Gábor: *Gazdasági bűncselekmények*. HVGORAC, Budapest, 2009, 466. o.

³ Derzsi Júlia szerint már a római jog is önálló bűncselekményt formulázta a pénzhamisítást, és pedig a legsúlyosabb, közbizalmat és közhitelt sértő deliktumok egyikeként. Lásd Derzsi Júlia: *A pénzhamisítás bűncselekmény az erdélyi szászok jogkönyvében (1583)*. Korunk. 3. folyam, 20. évf., 6. sz. (2009. június). Forrás: <http://epa.oszk.hu/00400/00458/00150/indexc91b.html> (letöltés: 2012. augusztus 30.)

⁴ Luxemburgi Zsigmond király 1405. évi törvénykönyve szerint például tilalmazott volt a pénzt „körülmetszeni, a súlyosakat a könnyüektől külön választani, vagy valami mesterséggel avagy furfanggal meghamisítani”. (Luxemburgi) Zsigmond, 1405. évi (I.) XVIII. törvénycikk *a pénzek forgalma, és azok büntetése, a kik e tárgyban vétkeznek*. Forrás: www.1000ev.hu (letöltés: 2012. augusztus 30.) Azonban, mint Tóth Mihály utal rá, a pénzhamisítást mint a felségsértés egyik formáját már Károly Róbert törvényei is büntették. Lásd Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest, 2000, 321-322. o.

⁵ Ezek részletes bemutatásához lásd pl. Balogh Elemér: *A pénzhamisítás bűncselekménye a XIX. század első felének néhány német kódexében és a korabeli magyar büntetőtörvény-tervezetekben*. Universitas Szegediensis. Acta Juridica et Politica, Szeged, 1988, 21-36. o. Értékes megállapításokat fogalmaz meg a téma kapcsán Kahler Frigyes is. Lásd pl. Kahler Frigyes: *A pénzhamisítás bűncselekményének alakulása Magyarországon*. Jogtörténeti Tanulmányok, 5. évf, 97-113. o.

⁶ Részletesen szabályozta a pénzhamisítás egyes eseteit a Csemegi-kódex XI. Fejezete (203-212. §-ok)

⁷ Lásd pl. a XI. század magyar királyainak jogszabályait, amelyek kivétel nélkül krudélis büntetéseket helyeztek kilátásba a vagyon ellen vétőkkel szemben. Vö. Szent István Dekrétomainak Második Könyve, 29., 39., 41., 55., vagy Szent László Dekrétomainak Második Könyve, 1-5. Fejezeteit. Forrás: www.1000ev.hu (letöltés: 2012. augusztus 30.) Ezzel szemben napjainkban többnyire legfeljebb 2 évig terjedő szabadságvesztéssel rendel büntetni a vagyon elleni (nem erőszakos) bűncselekmények alapeseteit a jogalkotó, s a gyakorlat büntetlen elkövető esetén ilyenkor többnyire beéri pénzbüntetéssel vagy próbára bocsátással, sőt több esetben ügyészi (vagy bírósági) megrovással is.

⁸ Vö. a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (Btk.) 304. §

Klasszikus, a joggyakorlatban kiforrott szabályrendszerű bűncselekményről, és hozzá kapcsolódó, a pénzforgalom rendjét sértő tényállásokról van tehát szó, amelyeknek jogtudományi-dogmatikai megítélése is meglehetősen egységes. Egy e tárgykörben készült tanulmány azonban mégis több okból is aktuális lehet.

A pénzhamisítás a rendszerváltozás időszaka óta kiemelt helyet foglal el a gazdasági bűncselekmények között. Számuk az 1991. évi 142-ről 1999-re majdnem elérte a 3000-et (2833 elkövetés), majd hazánk Európai Unió csatlakozását követően, 2006-ban tetőzött (3413 elkövetés). Habár ezt követően némi visszaesés volt tapasztalható, 2010-ben azonban az előző évhez képest 12 %-os növekedés volt ismét tapasztalható (a 2009. évi 1748 elkövetésről 1970-re).⁹

Tehát a bűncselekmény kiemelt jelentősége, a legutóbbi idők gyakorlatának vizsgálata, a tényállás (és a hozzá tartozó bűncselekmény-változatok) új Btk.-beli módosulása, s a gyakorlati jogalkalmazóktól is elvárt elméleti felkészültség elmélyítése is megkívánja, hogy az alábbiakban vázlatosan összefoglaljuk és megfogalmazzuk a téma kapcsán felmerülő kérdések körében kialakult álláspontunkat. Szintén időszerűvé teszi dolgozatunk elkészítését, hogy bár a szakközönséget bizvást élénken foglalkoztató témakörrel van szó, abban közelmúltban – tudomásunk szerint – viszonylag kevés munka látott napvilágot.¹⁰

I. A bűncselekmény jogtárgya

A pénzhamisításnak a jogirodalom által egybehangzóan elfogadott jogi tárgya a pénz- és értékforgalom rendje, továbbá a törvényes pénzbe, közelebbről annak valódiságába és értékébe vetett bizalom.¹¹ E felfogás lényegében a bűncselekménynek csupán ún. közösségi jogi tárgyát ismeri el, az azonban nézetünk szerint némileg elsikkad, hogy a pénzhamisítás nem ritkán individuális érdekeket is veszélyeztethet vagy sérthet. Ennek okát abban látjuk, hogy e deliktum az esetek jelentős részében a forgalomba hozatal révén, például a hamis pénzzel történő fizetést elfogadó sértettekkel szemben vagyoni kárt is okoz.¹² Mindez kitűnik abból is, hogy az egységes gyakorlat nem is állapít meg a speciális pénzhamisítás mellett csalást is az ilyen esetekben, mivel valamennyi jogvédte érdek védelmére alkalmas a Btk. 304. §-ában szabályozott bűncselekmény.¹³ A pénzhamisító tevékenysége révén tehát nemcsak az állampolgároknak a pénz valódiságába vetett bizalma rendülhet meg, hanem annak bizony sok esetben pénztárcájuk is kárát látja.

Mindezt nézetünk szerint a jogi tárgy meghatározásánál sem lehet figyelmen kívül hagyni. Erre tekintettel a kizárólag közösségi jogtárgyat konstatáló felfogásnál helyesebbnek tartjuk azt az álláspontot, amelynek értelmében a pénzhamisítás jellegzetes jogi tárgya valóban a pénzforgalom rendje, másodlagosan azonban – legalábbis a forgalomba hozatallal és a jogügylet kapcsán megtevesztéssel megvalósított cselekmények viszonylatában – individuális

⁹ Az adatok a Belügyminisztérium Koordinációs és Statisztikai Osztálya, valamint a Legfőbb Ügyészség Számítástechnika-alkalmazási és Információs Osztálya által kiadott 2010. évi „Tájékoztató a bűnözésről” c. kiadvány 6. és 26. oldalairól származnak.

¹⁰ Így Kőrösmezeiné Virág Regina: A pénzhamisítás hatályos törvényi tényállása. In Rendészeti Szemle, 2010/5. szám, 88-105. o. és Goricsán Tamás Károly: A Fővárosi Ítéltábla ítélete egy pénzhamisítási ügyben. A pénzhamisítás elkövetési magatartásainak egymáshoz való viszonya, illetve a pénzhamisítás elősegítése és előkészülete elhatárolásának gyakorlati kérdése. In Jogesetek Magyarázata, 2010/3. szám, 39-44. o.

¹¹ Így Varga Zoltán et al.: A büntető törvénykönyv magyarázata. 2. kötet. CompLex Kiadó, Budapest, 2009, 1295. o., Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog. Különös Rész. 8., átdolgozott kiadás. HVGORAC, Budapest, 2009, 631. o., Molnár Gábor: i. m. 450. o., Tóth Mihály 2000, i. m. 323. o., Wiener A. Imre: Gazdasági bűncselekmények. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1986, 254. o. és Kereszty Béla: A gazdasági bűncselekmények (Btk. XVII. Fejezet). In Nagy Ferenc (szerk.): A magyar büntetőjog különös része. Korona Kiadó, Budapest, 2005, 699. o.

¹² Vö. például Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.158/2007/5. sz.

¹³ BJD 2614., BH 1999.198.

jogtárgyként a sértettek vagyoni jogai is kiemelhetőek és kiemelendők. A jogtárgy illetén felfogása egyébként a forgalomba hozattal kárt okozó csalás ítéletbeli mellőzését is megalapozhatja, annak ellenére, hogy nézetünk szerint a csalás bűnhalmazatban való felhívása mellett is lehet érveket találni.¹⁴

II. A bűncselekmény elkövetési tárgya

A bűncselekmény elsődleges elkövetési tárgyának alapvetően maga a forgalomban lévő (vagy a jövőben törvényes fizetőeszközként forgalomba kerülő) valódi pénzhez viszonyítva hamis pénz tekintendő, habár figyelemre méltó az a Fonyó Antaltól származó álláspont, amely szerint „a pénz bizonyos esetekben elkövetési tárgya, más esetekben eredménye (produktuma) a bűncselekménynek”.¹⁵

A pénz fogalmát napjainkig nem a Btk., hanem annak hatályba léptetéséről rendelkező törvényerejű rendelet, a Btké. 24. §-a határozza meg. Ezt a megoldást már Tóth Mihály is bírálta, alapvető szempontból aggályos lehet ugyanis, hogy egy bűncselekmény tényállási elem tartalmát törvénynél alacsonyabb rangú – és eredetileg köztudottan a már régóta nem létező Elnöki Tanács által alkotott – jogszabály állapítsa meg.¹⁶ Részünkről e kritikát – napjaink megváltozott jogszabályi háttérének ismeretében – azért nem találjuk annyira élesnek, mert a Btké. 24. §-ának teljes tartalmát törvénnyel történt módosítás tölti ki, így tulajdonképpen a tvr. eredeti szövegéből semmi sem hatályos.¹⁷ Az biztosan leszögezhető azonban, hogy jogállami szempontból megnyugtatóbb és egyben tetszetősebb az új Btk. megoldása, amely a jelzett problematikát kiküszöböli: a pénz fogalmát ugyanis közvetlenül a pénzhamisítás tényállásához kapcsolt értelmező rendelkezés határozza meg [új Btk. 389. § (5) bekezdés a) pont]. Az értelmező rendelkezések jogforrási áthelyezésén túl – amely amellet, hogy lényegében teljesen elaltatja a pénzhamisítás kerettényállási jellegét felvetők ezen gyanúját¹⁸ – az új Btk. az elkövetési tárgy vonatkozásában újításokat az alábbiak szerint tartalmaz.

II.1. A Btké. „fém- vagy papírpénz és bankjegy”-ről szól, mely az új szabályozásban már „bankjegy vagy érme”-ként szerepel. A fém- és az érme kitétel a köznapi felfogás szerint tartalmilag azonos fogalmakat fed, így a módosításnak gyakorlati jelentősége szerintünk nemigen van. A papírpénz szó elhagyása kapcsán pedig felfogásunk egybevág Molnár Gáboréval, aki a gazdasági bűncselekményeket elemző monográfiájában rámutat arra, hogy korábban a közgazdaságtani nézőpont ugyan különbséget tett bankjegy és papírpénz között, ez a megkülönböztetés azonban napjainkra megszűnt, a kettő fogalom szinonimnak tekinthető, erre figyelemmel az új Btk. egyszerűsítésre törekvő szóhasználatával egyet lehet érteni.¹⁹

II.2. Egyszerűsítésre került sor az értelmező rendelkezések körében a pénzzel egy tekintet alá eső értékpapírok kapcsán is. Elhagyta továbbá a jogalkotó azt a lényegében felesleges kitétel, amely szerint „külföldi pénz alatt az eurót is érteni kell” [Btké. 24. § (3) bekezdés 2.

¹⁴ Miként tette azt Földvári József: Az egység és a halmazat határesetei a büntetőjogban. KJK, Budapest, 1962, 229. o.

¹⁵ Fonyó Antal: A gazdasági bűncselekmények. In Bogdál et al.: Magyar Büntetőjog különös rész. BM, Budapest, 1981, 455. o.

¹⁶ Tóth Mihály 2000: i. m. 323. o. és Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Osiris, Budapest, 2004, 463. o.

¹⁷ A 24. § (1) bekezdésének szövegét a 2001. évi CXXI. törvény 84. § (1) bekezdése, a (2) bekezdés szövegét az 1994. évi IX. törvény 34. §-a határozta meg. Ezt követően a (2) bekezdés b) pontjának szövegét módosította a 2003. évi II. törvény 84. § (1) bekezdése, a (3) bekezdés szövegét a 2001. évi CXXI. törvény 84. § (2) bekezdése határozta meg, végül a (4) bekezdés szövegét a 2005. évi XCI. törvény 25. §-a iktatta be a Btké. Szövegébe.

¹⁸ Körösmezeiné: i. m. 95. o.

¹⁹ Molnár Gábor: i. m. 451. o.

mondat].²⁰ Az Európai Unió hivatalos fizetőeszköze ugyanis ilyen kitétel hiányában is aggálytalanul a pénz fogalma alá vonható.²¹ Éppen ezért nem teljesen érthető számunkra az a módosítás, amely az új Btk. 389. § (5) bekezdés a) pontjának pénz-fogalmában a „az európai unió jogi aktusát” is külön nevesíti a jogszabályi rendelkezés mellett, ezáltal olyan látszatot keltve, mintha a magyar jogban közvetlen hatállyal bíró közösségi jogi normák ne lennének jogszabálynak tekinthetőek.

II.3. A fenti módosításokról megállapítható, hogy a korábbi pénz-fogalom kapcsán nem elementáris változásokról, inkább egyszerűbb módosításokról van csupán szó. Ebből a körülményből véleményünk szerint okszerűen következik, hogy a jogalkotó helyesnek tekinti a korábbiakban a joggyakorlatban az elkövetési tárgy kapcsán kialakult nézeteket is.

Így töretlen az ítélkezési gyakorlat abban a kérdésben, hogy milyen ismérveknek kell megfelelnie a pénzhamisítás elkövetési tárgyának. E szerint a primitív hamisítványként értékelhető hamis (vagy meghamisított) pénz készítése/megszerzése/forgalomba hozatala révén is elkövethető a bűncselekmény (vagy legalábbis annak kísérlete), a feltétel mindössze annyi, hogy valamely ország létező pénzeszközének meghatározott címletéről legyen szó.²² E felfogás szerint tehát a megtévesztésre alkalmasságának nem a bűnösség megállapítása, hanem a büntetés kiszabása szempontjából van jelentősége. A fentiek alapján pénzhamisítás megállapításának van helye akár egyszerű fekete-fehér fénymásológéppel, de már létező (vagy az erre feljogosított szerv hivatalos közleménye alapján a jövőben, meghatározott időponttól törvényes fizetőeszköznek minősülő) bankjegyről készített másolatok esetében. A nem létező címletek (ún. álpénzek) forgalmazása azonban csalást valósíthat meg.²³

A fentiekkel szemben véleményünk szerint utóbbi feltételt (vagyis azt, hogy létező, vagy a jövőben deklaráltan forgalomba kerülő pénzről legyen szó) megkövetelni de lege ferenda nem feltétlenül lenne indokolt. Extrém példaként említhető az a 2008-ban megtörtént jogeset, amelyben egy fiatal férfi a Jász-Nagykun-Szolnok megyei Kétpón két darab, általa korábban a szemétdombon talált, Deák Ferenc arcképével díszített 54.000,-Ft-os bankjeggyel fizetett az eladónak három birkáért.²⁴

Az eset kapcsán többekben felmerült, hogy a cselekmény helyes minősítése csalás helyett a forgalomba hozatallal elkövetett pénzhamisítás lehet, figyelemmel arra, hogy e bankók nemcsak alkalmasak voltak a megtévesztésre, hanem a sértett tévedésbe ejtése ténylegesen meg is történt. Más nézetek szerint kizárható, hogy az 54.000,-Ft-os mint a pénzhamisítás abszolúte alkalmatlan elkövetési tárgya (s jelen esetben egyben eszköze) tényállási elemként megalapozza büntetőjogi felelősséget. Kérdéses azonban, hogy ha a fenti „pénz” a pénzhamisítás elkövetésére abszolút alkalmatlan, ebben az esetben hogy kerülhetett sor általa a sértett tévedésbe ejtésére és a károkozásra? Nem vitás ugyanis, hogy a pénzforgalom rendjét a nem létező címletű hamis „pénz” (álpénz) forgalomba hozatala is megzavarja, ezért a teleologikus (vagy jogtárgyharmonikus) értelmezés²⁵ szerint sem feltétlenül lenne indokolt az ilyen esetektől a pénzhamisítás tényállása révén biztosítható fokozottabb büntetőjogi védelmet megtagadni.

Szintén figyelemreméltó eredményre juthatunk, ha a logikai értelmezési módozatok egyikét, az argumentum a minore ad maius (kevesebből a többre történő következtetés)

²⁰ Ugyanígy Tóth Mihály 2004: i. m. 463. o.

²¹ Megjegyezhető, hogy napjainkban hazánkban is rohamosan terjednek az euróra elkövetett pénzhamisítások. Lásd például a Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.B.X.24.754/2010/63. számú, a Nyiregyházi Városi Bíróság 26.B. 44/ 2007/67. számú, vagy a Kúria egy friss ítéletét, Bfv.III.757/2011/6. szám alatt.

²² BH 1984.482., 1988.391., 1989.346., 1997.7.

²³ Így Tóth Mihály 2000: i. m. 329. o.

²⁴ Lásd például <http://www.mon.hu/hirek/magyarorszag/cikk/214tvennegyezer-forintos-bankjeggyel-fizetett/cn/mon--20081203-0940147569> , illetve <http://www.mr1-kossuth.hu/hirek/magazin/otvennegyezer-forintos-bankjegyert-vett-birkakat-egy-ferfi.html> (letöltés: 2012. szeptember 5.)

²⁵ Vö. Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog általános része. HVGORAC. Budapest, 2010, 73. o.

tételét²⁶ alkalmazzuk esetünkre. A hamisítványként jó minőséget képviselő 54.000,-Ft-os bankjegy kapcsán ugyanis vélhetően nagyobb eséllyel kerülhet sor arra, hogy azt valamely alacsony műveltségű sértett valódi pénznek fogja gondolni, mint például egy fekete-fehér fénymásológéppel készült, de létező címletet utánzó bankó²⁷ esetében, utóbbiról ugyanis jó eséllyel akár egy gyermekkorú személy is felismerné, hogy az nem valódi pénz. Ugyanez lehet a helyzet egy olyan 1000 forintos pénzjegy esetében, amelyet az elkövető egyszerűen, egy nullának a bankjegyre való rábiggyesztésével hamisít meg, és próbál 10.000 forintoként „eladni”. Ebből következően, tekintettel arra, hogy utóbbi esetben a bíróságok aggálytalanul megállapítják a pénzhamisítás bűncselekményét, szerintünk nem volna ez helytelen az előbbi – megtévesztésre adott esetben alkalmasabb – esetben sem.

A fenti jogértelmezés képviselhetőségének alátámasztására egyébként a fentinel némileg éltszerűbb példa is könnyedén hozható. Így különösen arra figyelemmel, hogy a Btké. 24. § (3) bekezdésének 1. mondata alapján a külföldi pénz is a belföldivel azonos védelemben részesül, nem nehéz elképzelni egy olyan magyar állampolgár sértettet, aki – miután elhiszi a pénzhamisító állítását, amely szerint létezik, avagy a jövőben forgalomba kerül 100 angol fontos²⁸ bankjegy – az álpénzt tőle megvásárolja vagy fizetségként elfogadja. Egy ilyen cselekmény pedig álláspontunk szerint jócskán magasabb fokú társadalomra veszélyességről árulkodik, mint például a fekete-fehér fénymásolóval készült ötszáz forintosok esete, így a pénzhamisítás megállapításának – annak ellenére, hogy valójában nem létező, várhatóan a jövőben sem (feltétlenül) forgalomba kerülő bankjegyről van szó – a teleologikus értelmezésre, a kevesebbről a többre való logikai következtetés módszerére és a társadalomra veszélyesség helyes értékelésére figyelemmel helye kellene hogy legyen.

Mindazonáltal tisztában vagyunk vele, hogy a fenti felfogás csak törvénymódosítás révén foghatna helyt, tekintettel arra, hogy a pénzhamisítás elkövetési tárgya a valódi pénzhez viszonyulóan a „hamis pénz”, a „valódi pénz” fogalmát pedig törvényi értelmezés határozza meg. A pénzhamisítás elkövetési magatartásainak valamennyi fordulata – jelenleg – csupán a „valódi pénz” utánzásával vagy meghamisításával létrehozott „hamis pénz” vonatkozásában valósulhat meg. Ebből pedig az is következik, hogy felfogásunknak a jelenlegi jogszabályi környezet változatlanul hagyása mellett történő érvényesítése a büntető anyagi jogban általános jelleggel tilalmazott, az elkövető büntetőjogi felelősségét súlyosító analógiának (vagy más megfogalmazás szerint: valódi kiterjesztő értelmezésnek) lenne minősíthető.²⁹ Éppen ezért a pénzhamisítás tényállása de lege lata nem terjeszthető ki a pénzhez hasonló, a pénzfizetéssel kapcsolatos megtévesztésre alkalmas dolgokra, mint például az álpénzre. De lege ferenda azonban részünkről – fenti érveink alapján – örömmel látnánk egy olyan irányú törvénymódosítást, amely ilyen esetekben is pénzhamisítás megállapítását tenné törvényesen lehetővé.

Vonatkoztatjuk fenti nézetünket – Tóth Mihállal egyetértve³⁰ - azon esetre is, amelyben a Legfelsőbb Bíróság pénzhamisítás helyett csalást állapított meg azon elkövető terhére, aki a kocsmai nyerőgépre az ekkoriban használatos 10 Ft-os érmék méretével és súlyával megegyező külsejű fémkorongokat készített a nyerőautomata kijátszása érdekében. A döntés indoka, hogy a terhelt ez esetben nem törekedett arra, hogy az általa gyártott érmékről bárki azt gondolja, hogy valódi pénzzel van dolga.³¹ Részünkről a jövőben az ilyen esetekben is pénzhamisítás megállapítását szorgalmaznánk, figyelemmel arra, hogy az elkövető fenti

²⁶ Uo. 71-72. o.

²⁷ BH 1984.482.

²⁸ A pénznem hivatalos elnevezése: *font sterling*, legnagyobb papíralapú címlete az 50 fontos. Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Font_sterling#Bankjegyek (letöltés: 2012. szeptember 5.)

²⁹ Vö. Nagy Ferenc 2010: 51. és 74-75. o.

³⁰ Tóth Mihály 2000: i. m. 324. o.

³¹ BH 1986.312.

cselekményéből is nyilvánvalóan kitűnik, hogy az általa készített fémkorongokkal a pénz egy funkcióját – ti. a nyerőgépen való játékra való alkalmasságot – kívánta elérni. Továbbá ez esetben a csalásként minősítés szintén problematikus lehet: ti. kérdéses, hogy a „más” tévedésbe ejtésével (vagy tévedésben tartásával) megvalósítható csalás tényállásánál a megtévesztés megvalósulhat-e egyáltalán egy számítástechnikai rendszer működésének kijátszásával, közvetett úton, avagy csupán közvetlenül ember megtévesztése révén.

III. A bűncselekmény elkövetési magatartásainak egymáshoz való viszonya

A pénzhamisítás valamennyi elkövetési magatartásának részletes áttekintése e dolgozatnak nem célja, erre figyelemmel az elkövetkezőkben csak néhány kérdés kiemelésére szorítkozunk.

A klasszikus felfogás a pénzhamisítás utánzással vagy meghamisítással (avagy megszerzéssel), illetve forgalomba hozattal elkövethető alakzatai egymáshoz való viszonya kapcsán az, hogy a – forgalomba hozatali célzatú – utánzás vagy meghamisítás (és megszerzés) mint elsődleges fordulat megvalósulása az, amit elsődlegesen vizsgálni indokolt a büntetőeljárás során, a forgalomba hozatal pedig mindaddig nem jut önálló jelentőséghez, amíg az utánzás vagy a meghamisítás (megszerzés) miatt a megalapozott gyanú fennáll. A forgalomba hozatal mint szubszidiárius fordulat tehát olyan esetekben kerülhet megállapítása, amennyiben előbbieket valamelyik okból nem.

Elképzelhető például mindenekelőtt, hogy az elsődleges fordulatok valamelyikének megállapíthatóságához szükséges forgalomba hozatali célzat nem nyer bizonyítást az eljárásban. Ilyenkor – amennyiben az elkövető a hamis/meghamisított pénzt forgalomba hozta – a bűncselekmény forgalomba hozattal elkövethető fordulata előtérbe lép. Ha például az elkövető vallomása szerint csupán találta a hamis pénzt, a célzatos készítés vagy birtokba jutásra törekvés hiányában a forgalomba hozatal releváns csupán büntetőjogi szempontból.³²

Ugyanez lehet a helyzet azon esetekben, amikor a készítésre vagy birtokba jutásra ugyan forgalomba hozatali céllal került sor, az utánzásos/meghamisításos/megszerzéses fordulat büntethetősége azonban már elévült. Ha azonban az akár évekkel később bekövetkezett forgalomba hozatal az elévülési szabályok szerint még üldözhető, szintén a forgalomba hozattal megvalósuló fordulat állapítandó meg. Ennek indokát abban látjuk, hogy a pénzhamisítás szerintünk nem tartozik az ún. állapot-bűncselekmények körébe, így a jogalkotó e bűncselekmény kapcsán tisztán az utánzást/meghamisítást/megszerzést, s nem a jogellenes birtokban tartást rendeli büntetni.

Kiemelést igényel, hogy az elsődleges fordulatok megállapíthatósága esetén a forgalomba hozatal külön bűncselekményként sosem értékelhető (természetesen azon esetekben, ha ugyanaz a személy a készítő/megszerző, mint aki a pénzt forgalomba hozza). Ennek indoka kapcsán egyetértünk azzal a jogirodalmi állásponttal, amely szerint „a halmazat látszólagosságának magyarázata az, hogy ha már egyszer a készítés vagy szerzés kapcsán értékeltük a forgalmazás célzatát, akkor ugyanazt a körülményt halmazatban elkövetési magatartásként még egyszer nem szabad értékelni”.³³ Az azonban az eseti döntésekből leszűrhető, hogy az ítélkezési gyakorlat a hamisításon felül a hamis pénzt forgalomba is hozó elkövető ez utóbbi cselekményét többnyire súlyosító körülményként értékeli.³⁴

IV. A hamis pénz kiadása

³² BH 1984.347.

³³ BH 1986.312.

³⁴ BH 1997.7.

IV.1. A hamis pénz kiadása (Btk. 306. §) röviden a pénzhamisítás egy privilegizált esetének tekinthető, amelyet már a Deák-féle 1843. évi büntetőtörvény-javaslat is hasonlóan fogalmazott meg.³⁵ Lényege szerint az elkövető itt azért részesülhet kedvezőbb elbírálásban, mert bár hamis pénzt hoz forgalomba, annak megszerzésekor a pénz hamisságáról nem tud, s az felismerve csupán „szabadulni” akar tőle. A Legfelsőbb Bíróság egy felülvizsgálati eljárásban a pénzhamisítás egyik elkövetési magatartása, a megszerzés kapcsán mutatott rá arra, hogy megszerzésről csak annyiban lehet szó, amennyiben az elkövető tudata már a birtokba jutáskor átfogja, hogy hamis pénzt szerzett meg.³⁶ Amennyiben erre csak később döbben rá, majd ezt követően szánja el magát a forgalomba hozatalra, a jelenlegi szabályok szerint a hamis pénz kiadása bűncselekményét követi el. Ha azonban a megszerzés maga jogellenes, pénzhamisítás megállapításának lehet helye.³⁷

Helyesnek tartjuk e deliktum kapcsán Nagy Ferenc álláspontját, aki itt a csekélyebb büntetési tétel jogalkotó indokát abban látja, hogy e tényállás kapcsán a törvényhozó tulajdonképpen a korlátozott elvárhatóságot értékeli.³⁸ Az elvárhatóság ugyanis a bűnösség egyik fogalmi eleme, ezért annak korlátozott volta esetén a bűnösség foka is kisebb.

IV.2. A hamis pénz kiadása kapcsán az új Btk.-ban a jogalkotó lényegében szakít korábbi felfogásával, és külön tényállásban szabályozott privilegizált eset helyett már a pénzhamisítás új Btk. 389. § (4) bekezdésében rendeli büntetni a valódiként jogszerűen szerzett hamis pénz forgalomba hozatalát. Lényeges változás azonban, hogy a privilegizáció immár nem jelenti az alapeseti pénzhamisításhoz képest e bűncselekmény büntetési tétele speciális maximumának csökkentését is, csupán – változatlan felső határ mellett – a büntetés korlátlan enyhítésére van lehetőség. Ezzel az eddigi minimum értelemszerűen nem változik, hiszen a jelenlegi 306. § speciális büntetési minimumról nem rendelkezik. Szintén lényeges változás, hogy míg jelenleg bármekkora értékű pénz kapcsán megvalósulhat a hamis pénz kiadása [bár a Btk. 306. § (2) bekezdése alapján a különösen nagy vagy ezt meghaladó érték minősített esetnek számít], addig az új Btk. szerint a korlátlan enyhítés kedvezményében csak az a terhelt részesülhet, aki kisebb vagy azt el nem érő értékű pénzt hoz forgalomba. Aki tehát 2013. július 1. napján vagy azt követően nagyobb vagy azt meghaladó értékű pénzt szerez valódiként jogszerűen, ugyanúgy felel, mintha már a megszerzésekor tudott volna a pénz hamis voltáról. Ezt az új Btk. miniszteri indokolása azzal magyarázza, hogy „a pénzforgalom biztonsága érdekében fokozottabb védelem megteremtése indokolt. Nem értékelhető az elvárhatóság hiányaként a nagyobb összeget kitevő hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hozatala, hiszen az elkövető tisztában van ennek fokozott veszélyességével, ezért a törvény a jövőben csak bizonyos körben, értékhatárhoz kötötten (kisebb vagy azt el nem érő értékű pénzre) a büntetés korlátlan enyhítésre ad lehetőséget” (kiemelés tőlem: a szerző).³⁹

Ezzel a felfogással nem tudunk egyetérteni. Véleményünk szerint ugyanis a korlátozott elvárhatóság kategóriája nem azonos az elvárhatóság hiányával, a hamis pénz kiadása tényállása kapcsán pedig egyértelműen az előbbivel állunk szemben. Erre figyelemmel, a pénz értékétől függetlenül, a jogalkotás szférájának mindenkor figyelembe kellene vennie mindezt, és a kisebb fokú bűnösséget legalább kis mértékben már a büntetési tételekkel érdemes lenne kifejezésre juttatni.

IV.3. A fentiekén túl a hamis pénz kiadása kapcsán – a jogalkalmazó szemszögéből – megállapíthatjuk, hogy e bűncselekmény megállapítása nem ritkán eljárási akadályba ütközik. Ennek oka, hogy az esetek többségében „magányos” elkövetőről van szó, aki megpróbál a

³⁵ Idézi Tóth Mihály 2000: i. m. 331. o.

³⁶ Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.706/2010/6. sz.

³⁷ BH 1997.518.

³⁸ Nagy Ferenc 2010: i. m. 165. o. E gondolatot korábban már Fonyó Antal is felvetette, lásd Fonyó Antal: i. m. 458. o.

³⁹ A 2012. évi C. törvény Indokolása. Részletes Indokolás a 389. §-hoz. Forrás: Complex DVD Jogtár

hamis vagy meghamisított pénzzel fizetni. Miután a fizetőhelyen megállapítják, hogy a pénz nem valódi (vagy hamisítatlan), a nyomozó hatóság sokszor csak a terhelt vallomására tud támaszkodni. Ő természetesen azt fogja közölni, hogy még a befizetés megkísérlésekor sem volt tisztában a pénz hamis voltával, így ténybeli tévedése miatt [Btk. 27. § (1) bekezdés] büntetőjogi felelőssége kizárt, az eljárás – a terhelt ismeretlensége okán – a Be. 188. § (1) bekezdés c) pontja alapján felfüggesztésre, majd – a Btk. 33. § (1) bekezdés b) pontja szerinti elévülési idő elteltét követően – a Be. 190. § (1) bekezdés e) pontja alapján megszüntetésre kerül.

A jobb gyakorlati alkalmazhatóság érdekében, a hamis pénz kiadása privilegizációja territóriumának leszűkítése helyett ezért véleményünk szerint megfontolandóbb lett volna a jogalkotó részéről a pénzhamisítás forgalomba hozatallal megvalósuló (tehát nem célzatos) fordulata kapcsán annak gondatlan alakzatának törvénybe emelését megfontolni, hogy ezáltal a pénz hamis voltáról gondatlanságból nem tudó személyek cselekményének társadalmi veszélyessége is – például a gondatlanságból elkövetett hamis vád (Btk. 234. §) tényállásának mintájára – büntetőjogi értékelést nyerhessen és a pénzhamisítás visszaszorítása hatékonyabb legyen. Legalább akkora – sőt globális szempontból akár nagyobb – társadalmi érdek fűződik ugyanis véleményünk szerint annak elkerüléséhez, hogy (akár) gondatlanságból hamis pénzzel fizetők, majd e fizetést elfogadók közreműködése révén hamis bankjegyek/érmék kerüljenek a pénzáramlásba, mint ahhoz, hogy a valóság történéseiről gondatlanságukból kifolyólag nem megfelelően meggyőződő személyek bűncselekménnyel történő hamis vádolásától más állampolgárokat megóvjunk. S míg jelenleg utóbbi cselekmény bűncselekményként értékelhető, előbbi nem. Ugyanez lehet a helyzet, ha – az arányosság elvének szem előtt tartása mellett – a Btk. 274. § (3) bekezdés szerinti, gondatlanságból elkövetett közokirat-hamisításra gondolunk, amely szintén – ha csak pénzbüntetéssel is, de – büntetendő.

A gondatlan elkövetés bizonyítására véleményünk szerint csakis szakértő bevonásával volna szabad lehetőséget biztosítani. A nyomozó hatóságoknak tehát szakvéleményt kellene ilyen esetekben beszerezniük abban a vonatkozásban, hogy az adott hamisítvány mennyire volt tökéletes, amelyből egy általános elvárhatóságra nézve lehetne következtetést levonni (ti. hogy egy átlagember rájönne-e, hogy hamis pénzzel van dolga). A büntetőbíróság ezután e szakvélemény birtokában dönthetne abban a kérdésben, hogy a hanyag gondatlanság alapjául szolgáló elvárhatóság (az elkövetőtől elvárható ismeretanyag, tudás, stb.) alapján az elkövető büntetőjogi felelőssége megállapítható-e. Természetesen, ha a szakértő a hamisítványról azt állapítja meg, hogy a hamisítvány olyan jól sikerült, hogy arról nemcsak egy átlagember, hanem adott esetben még egy szakember sem tudná „puszta kézzel” megmondani, hogy hamis (például mert profi pénzhamisítók készítették), az elkövető büntetőjogi felelőssége – vétlensége okán – már objektíve, a tőle elvárhatóság vizsgálata nélkül is kizárható lenne.

V. A pénzhamisítás előkészülete és a hamis pénz kiadásának viszonya

V.1. Elidőzve még az alapeseti pénzhamisítás elkövetési magatartásainál, szembetűnő, hogy a forgalomba hozatali célzattal megvalósuló megszerzés valójában nem tűnik másnak, mint a forgalomba hozatal – érdekes módon azonos büntetési tétellel fenyegetett – előkészületi tevékenységének. Egy 2011-ből származó döntésében megjegyezte ezt a Legfelsőbb Bíróság is, miután kimondta, hogy a megszerzéses fordulat „a jogtárgy előre hozott védelmét” jelenti.⁴⁰

Ennek szükségességével ugyan egyet lehet érteni, az azonban a büntetőjogi eszköztárnak messze az ultima ratio jellegű történő túlterjeszkedésének látszik, hogy a

⁴⁰ BH 2011.126.

célzatos megszerzés, mint kvázi előkészületi cselekmény büntetni rendelkezésével a jogalkotó nem érte be, hanem külön pönalizálja a pénzhamisítás előkészületét, illetve sui generis tényállásként annak elősegítését is.⁴¹

V.2. A pénzhamisítás előkészülete vonatkozásában a Btk. 18. §-ának rendelkezései irányadóak, míg a pénzhamisítás elősegítése kapcsán – melyet Nagy Ferenc rendszeridegen sui generis előkészületi deliktumnak nevez⁴² – a jogalkotó részletesen felsorolja, hogy mely magatartásokat rendeli büntetni (pl. pénzhamisításhoz szükséges anyag, eszköz készítése, megszerzése, forgalomba hozatala, stb.). Varga Zoltán szerint e bűncselekményt az követi el, akinek „tette pusztán abban merül ki, hogy általa is tudottan pénzhamisításhoz szükséges anyagokat [...] tart a birtokában”.⁴³ A szerző ezt követően – véleményünk szerint ellentmondásosan – hozzáteszi, hogy „a tartás önmagában még nem jelent elősegítést”.⁴⁴

V.3. Miután a magyar büntetőjogban hasonló előkészületszerű magatartás pönalizálására a korábbiakban nem volt példa⁴⁵, a jogirodalomban vita támadt annak kérdésében, hogy amennyiben egy magatartásra látszólag mind a pénzhamisítás előkészületének, mint a pénzhamisítás elősegítésének diszpozíciója ráilleszhető, melyik nyerhet alkalmazást. Hollán Miklós a kérdés kapcsán egyértelműen úgy foglalt állást, hogy „ha pénzhamisítás előkészülete a pénzhamisítás elősegítésével találkozik, akkor az előbbi látszólagos alaki és anyagi halmazatban is háttérbe lép”.⁴⁶ Ezzel szemben Kereszty Béla állásfoglalásából az tűnik ki, hogy szerinte a pénzhamisítás elősegítését megelőzi a pénzhamisítás előkészülete, miután előbbi kapcsán úgy fogalmaz, hogy „ha bárki a Btk. 304/A. §-ban írtakat megvalósítja, nehezen képzelhető el, hogy nem a pénzhamisítás célzata vezérli, így meglehetősen életszerűtlen e bűncselekmény, s legfeljebb arra alkalmas, hogy a célzat bizonyíthatatlansága esetén az elkövető büntethetőségét biztosítsa”.⁴⁷

A Kúria egy friss döntésében a vitát az utóbbi álláspont javára döntötte el. Kimondta, hogy „az 1978. évi IV. tv. 304/A. §-a szerinti pénzhamisítás elősegítésének vétségét az 1978. évi IV. tv. 304. § (4) bekezdése szerinti pénzhamisításra irányuló előkészület vétségétől az elkövető célzata határolja el; az utóbbi esetben az előkészületi cselekmény elkövetőjének célja a pénzhamisítás, a külön tényállásban szabályozott előkészületi cselekmény elkövetője viszont a cselekményt nem ezzel a célzattal követi el; amennyiben megállapítható, hogy az elkövető szándéka a pénzhamisítás elkövetésére is kiterjed, cselekménye már a 304. § szerinti bűncselekmény (4) bekezdése szerint büntetendő előkészületét valósítja meg [1978. évi IV. tv. 304. § (4) bekezdése, 304/A. §-a]”.⁴⁸

Véleményünk szerint a Kúria által megfogalmazottak tekinthetők helyesnek. A pénzhamisítás elősegítése körében meghatározott valamennyi magatartás ugyanis – a tárgyi oldalt tekintve – megfeleltethető a pénzhamisítás előkészülete elkövetési magatartásainak.

⁴¹ Hasonlóan érdekes számunkra az a jogalkotói megoldás, amely a Btk. 292. § (1) bekezdésében a rossz minőségű termék forgalomba hozatala kapcsán külön – befejezett bűncselekmény megállapítását eredményező – elkövetési magatartásként rendeli büntetni a rossz minőségű termék jó minőségű termékként történő forgalomba hozatala mellett az *ez iránti intézkedést* is, emellett azonban a törvényhozó nem tartotta feleslegesnek a fenti törvényhely (4) bekezdésében büntetendővé tenni a deliktum *előkészületét* is. Kérdés, hogy a gyakorlatban elképzelhető-e egyáltalán olyan magatartás, ami fogalmilag már előkészület, de még nem valósítja meg a forgalomba hozatal iránti intézkedést. Nézetünk szerint aligha. Az új Btk. 415. §-a szerencsére ezt a jogalkotási problémát kiküszöböli.

⁴² Nagy Ferenc 2010: i. m. 195. o.

⁴³ Varga Zoltán: i. m. 1303. o.

⁴⁴ Uo. 1304. o.

⁴⁵ Arra az Európai Unió Tanácsának 2000. május 29-i 2000/383/IB Kerethatározata alapján került sor.

⁴⁶ Hollán Miklós: A gazdasági bűncselekmények. In Hollán Miklós – Kis Norbert: A magyar büntetőjog tankönyve. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2008, 650. o.

⁴⁷ Kereszty Béla: i. m. 702. o.

⁴⁸ Kúria Bfv.1.1129/2011. sz. (EBH 2012.2.) Hasonlóan már korábban a Fővárosi Bíróság 22.Bf.9602/2010/41. sz. ítélete

Ákár a pénzhamisításhoz szükséges anyag, berendezés, számítástechnikai program átadásáról, tartásáról, forgalomba hozataláról, stb. van is szó, valamennyi ilyen és hasonló cselekmény belefér abba a kategóriába, hogy ha valaki „a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja”. Ebből következően minden pénzhamisítást elősegítő cselekmény szükségképpen megfelel a pénzhamisítás előkészülete objektív oldalának is, különbség csupán a szubjektív oldalon található. A pénzhamisítás elősegítése ugyanis eshetőleg szándékkal, pénzhamisítási célzat nélkül is elkövethető, míg az előkészület – fogalmának megfelelően – szükségképpen egyenes szándékot, célzatot tételez fel. Így amennyiben a büntetőeljárásban bizonyítható a pénzhamisítási célzat, ám az elkövető magatartása még nem lépett a kísérlet szakaszába, pénzhamisítás előkészülete megállapításának van helye. Ellenkező esetben – azaz ha a célzat nem nyer bizonyítást – kvázi maradékcselekményként a pénzhamisítás elősegítésének megállapítása jöhet szóba.

Felmerülhet még a pénzhamisítás elősegítésének elsődlegessége mellett olyan álláspont (Vida Mihály véleménye), amely szerint a specialitás elve mentén a pénzhamisítás előkészülete az elősegítéssel szemben háttérbe lép, miután a pénzhamisítás elősegítése kapcsán ismert magatartások (pénzhamisításhoz szükséges anyag, eszköz, berendezés, stb. megszerzése, tartása) a pénzhamisítás előkészületéből kerültek kiemelésre, így mint speciális törvény előtérbe lépnek. Ezzel az állásponttal azért nem tudunk egyetérteni, mert ezáltal értékelés nélkül maradna az elkövető célzata. Fogalmazhatnánk úgy is: a két diszpozíció a koncentrikus körök viszonyában van, tehát a pénzhamisítás előkészülete teljes egészében lefedi a pénzhamisítás elősegítését (amely az objektív oldalon valóban speciálisabb), viszont a célzat vonatkozásában túl is nyúlik azon, így valamennyi körülmény ilyenkor csak a pénzhamisítás előkészületének megállapítása esetén értékelhető.

V.4. E megoldásról egyébként megjegyezzük, hogy az véleményünk szerint logikai ellentmondásba mindaddig nem ütközik, amíg a pénzhamisítás előkészületének büntetési tétele a pénzhamisítás elősegítésénél magasabb (habár a büntetni rendeltség ilyen előrehozása ilyenkor is érdekes jogalkotói megoldásnak tekinthető). Problémásabb lesz azonban az új Btk. megoldása, amely már nemcsak a 390. § (1) bekezdés szerinti pénzhamisítás elősegítését ismeri majd, hanem (2) bekezdésként – a pénzhamisítás előkészületével azonos, 3 évi szabadságvesztéssel fenyegetett – minősített esetét is. Így az elkövetőnek akár van célzata, akár nincs, ugyanolyan súlyú bűncselekmény miatt felel, ez a szabályozás azonban a logikai értelmezésbe ütközik, hiszen a célzathiányos elkövetés esetére semmiféle kedvezményt nem biztosít az elkövető részére.

Még inkább problematikus az új tényállás, ha szemügyre vesszük, hogy milyen minősítő körülmények fennforgását bünteti a jogalkotó súlyosabban. Ezek: a bünszövetségben és az üzletszerűen történő bünelkövetés. A bünszövetségben való elkövetés azonban rendszerint, az üzletszerű pedig szükségképpen célzatos bünelkövetést feltételező bűncselekményi alakzat. Innen nézve tehát már teljes a pénzhamisítás előkészületének és például az üzletszerű pénzhamisítás elősegítésének az átfedése, mivel álláspontunk szerint jóformán kizárható egy olyan elkövető felbukkanása, aki például rendszeres haszonszerzésre törekszik ugyan magatartásai révén, a pénzhamisításra magára azonban nincs célzata.

V.5. Végül valamennyi előkészületi jellegű, pénzhamisításhoz kapcsolódó magatartás kapcsán le kell szögezni, hogy azok hatóköre kizárólag addig tarthat, amíg a pénzhamisítás kísérleti stádiumba nem kerül, és pedig akár maga az előkészületi magatartásokat tanúsító, akár más személy cselekménye által. Ez alapján helytelen volt tehát a Nyíregyházi Városi Bíróság azon ítélete, amelyben pénzhamisítás elősegítése miatt marasztalta azt a személyt, aki „a pénzhamisításhoz szükséges biztonsági papírt megszerezte, és átadta” a pénzhamisítás tettesének. Döntését a városi bíróság azzal indokolta, hogy e személy „tevékenysége kimerült a pénzpapír beszerzésében, és átadásában, ezt követően nem követte nyomon a pénzpapír

útját, és a forgalomba hozatalban való közreműködésére adat nem merült fel”.⁴⁹

Ha azonban a későbbi tettes a kísérlet szakába juttatja az alapcselekményt, a pénzpapírt átadó magatartása társadalomra veszélyességének helyes értékelése csak az alapcselekményhez járuló bűnsegély megállapítása esetén valósul meg – feltéve természetesen, hogy az alapanyag beszerzésében segédkező személy tudata a hamis pénz készítését átfogta és abba legalábbis belenyugodott. Helyesen foglalt ezért állást a fenti ügyben másodfokú döntést hozó Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság, amely jogerőre emelkedett ítéletében kifejtette, hogy „a pénzhamisítás elősegítésének vétsége sui generis – előkészületi magatartás –, amelynek megállapítására vonatkozó büntető anyagi jogszabályok összevetése alapján akkor kerülhet sor, ha a pénzhamisítás még a kísérleti stádiumig sem jut el. Ellenkező döntés arra az eredményre vezetne, hogy a pénzhamisításhoz a szükséges anyag, eszköz, berendezés vagy program biztosításával bűnsegélyt nyújtó személy cselekménye lényegesen enyhébben lenne büntethető, mint a bármilyen más módon fizikai bűnsegélyt nyújtó személy, továbbá a pszichikai bűnsegéd és a felbujtó cselekménye, melyekre a tettesekre megállapító büntetési tételt kell alkalmazni”.⁵⁰

Összegzés

A fentiekben kifejtett gondolatokat összegezve megállapíthatjuk, hogy bár a pénzhamisítás és a hozzá kapcsolódó tényállások egy része nagy jogtörténeti múltra tekint vissza és kialakult dogmatikája létezik, egyes vitás kérdések napjainkban is felmerülhetnek, amelyek lehetőség szerint megválaszolást igényelnek. Nézetünk szerint mindenekelőtt felvetésre indokolt mindenekelőtt e bűncselekmények másodlagos jogi tárgyának meghatározása, illetve a jövőben az elkövetési tárgy kategóriáját annyiban lenne érdemes tágabban értelmezni, hogy adott esetben a nem létező, de a sértett megtévesztésére valójában alkalmas hamisítványokat is ebbe a körbe kellene vonni. A hamis pénz kiadását a jövőben is helyesebb lenne általános jelleggel, enyhébb felső büntetési határral pönalizálni, mint a pénzhamisítást, illetve felvethető ez utóbbi deliktum gondatlan változatának törvénybe emelése. Végül indokolt lehet felülvizsgálni a pénzhamisítás előkészülete és elősegítése egymáshoz való viszonyát, mert a jelenlegi jogszabályi környezetben, nem várt esetben alapvető jelentőségű problémák is jelentkezhetnek a két bűncselekmény elhatárolása kapcsán.

⁴⁹ Nyíregyházi Városi Bíróság 26.B. 44/ 2007/67. sz.

⁵⁰ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 1.Bf.695/2010/8. sz.